

DJEVICA BEZ GRIJEHA ZAČETA*

Noć bijaše, a nebesa
Vedra sa svih strana sjahu,
Zvijezde pune svijetla uresa
Svuda zdrake prosipahu.

Sva kâ hode, laze i lete,
Nijeme i čete vodne i morske,
Snom dubokijem bjehu uzete,
Ptice, ovce, zvijeri gorske.

Ljudski narod u toj vrime
Prostiraše sred pokoja
Na pernicam mekahnime,
S danjijeh truda uda svoja.

Ne ja tako: nu držeći
Kantulu usku prid očima,
Kâ cklo bistro uzdržeći,
Čudnu u sebi krepos ima.

Proz kû u doba mukle noći
Mû običaj slijedio sam,
Po svjeh stranah, sa svom moći
Nebeske ognje razbiro sam.

Odovuda Saturnova
Kasna zvijezda; srjed u koga
Kruži prsten, i njegova
Družba okolo njega istoga.

Džove odonud gdi svjetljaše
Kazaše se meni u temu,
Svom svjetlosti blagom sjaše
I kê družu zvijezde njemu.

* Prepjev pjesme *Virgo sine labe concepta* Ruderove sestre Anice Bošković.

Mrkijem pasom nada svime
On se vidi opasani,
Zato među svjem inime
Na njemu je razaznani.

Marte, narav svoja to je,
Krvavljenijem ognjem dosti
Tad na nebi svijetlio je
I on takoj po svjetlosti.

Već u moru sakrivaše
Sasvjem Sunce zdrake svoje
Merkurio jur bijaše
Sašo*; običaj njemu kô je.

Još Danica ukazala
Ne bijaše zlatna čela,
Tmine u propas otjerala,
A od istoči zoru izvela.

Kad zapanjen vidim toli
Čudnu odasvud svjetlos sjati,
Nebo gori, zemlja doli
U čas jedan obasjati.

Oči obrćem: ah u temu
Kê viđenje mene sreća,
Po komu je sva u njemu
Svijes i pamet mâ uzeta!

Ženskijem činom puna uresa,
Ali neumrla slika,
Kojijem zdracim sred nebesa
Sjaše svjetlos nje velika!

Sunce zdrake prostiraše
I okolo nje stojeći,
Odasvuda prikrivaše
Lice i snježane pleći.

Dvades zvijezda izabrane
Svijetle zdrake puštavahu,
Sjajnom krunom prikazane

* Riječ je iz rukopisa moguće transkribirati i kao *sašo* i kao *zašo*.

Slavno čelo obkružahu.

Pod nogami viđaše se
Mjesec, kakav onda biva
Kad po mijeni ukaže se
Tank u način luka kriva.

Zmaj strahovit oko koga
Na klupka se smotavaše,
Ter iz kruga ljuštirnoga
Oštru kudu pruživaše.

On prigrdom gubicome
I očim plame izmataše
Nad njim nogom pribijelome
Glavu otrovnu pritiskaše.

Božica ona: a ustima
On razjeđen kazaše se
I jezikom trostrukime
Na sve strane svijaše se.

Nogam kijem je pritisnuti
Tad zaludu nastojaše
Tvrdu tikvu izmaknuti,
Većma er ista upiraše.

Držeć njega jadovito
Kâ pjeneći zjajuć staše
I iz grla strahovito
Crne dime puštavaše.

Tuj mladića svijetle čete
Na tisuću tad bijahu,
Kî s krilima zlatnijem lete,
A ljepotom rajskom sjahu.

I sviroke imajući
Hitro kola izvođahu,
Sladkijem pjesnim skladajući
Zajedno ih upravljahu.

Višnji Čačko iz visina
Ljepote ove razgledaše,
Časti i slave tjih načina
Radujuć se uživaše.

Otvoreno nebo: u temu
Sveti su se razredili
I u kraljestvu rajskom svemu
Kojigod su se nahodili.

Od veselja s te zabave
Dlane dlanim udarahu
Svijetle zvizde hvale i slave
Sva i nebesa razlijegahu.

Kada iz sred svjetlijev četa
U čas mladić lijepi izlazi,
I k nizokijem zemljam svijeta,
Prignuvši se, hrlo slazi.

Ki pospješno leteć tako,
Čim ga vidjeh doli biti,
Taj čas meni uze ovako
Na uzdanu besjediti:

O ti, koji u pobijene
Zvijezdama prage oči upireš
I nebeske razgorjene
Pomnjiv ognje razabireš.

Čestit nad svjem: s ljudi umrlijev
Kralj i Stvorac svijeta svega,
Čačko svetijeh i blaženijeh
Tebe obro je za ovega.

Višnja otajstva, kâ na nebi
Vrhu zvijezda sad slave se,
Ti sam vidiš da po tebi
Objavjena razglase se.

Ova bjehu dat viđena
Ki najvišu ljubav steče
Naučitelja božanstvena,
I što njegovda vidje, i reče.

Onom komu izdišeći
Majku on dragu pridavaše,
Čim na križu nag viseći
Prvog oca grijeh plaćaše.

Vidje i pismom svjedočeći,

Sva 'e videnja proglasio,
Ali nije, tomačeći,
Sve potanko objavio.

Amo pamet pomno obrati:
Čim noć ova bude proći,
Ja ću tebe uvježbati
Koji slavni dan će doći.

Dan ovo je studenoga,
Kî mjeseca osmi imaše,
Sjetna otarijem vjernijeh s koga
Svetkovina povraća se.

Oni u koj začeta je
Majke utrobi slavne bila,
Božijega sina kâ je
Ista paka porodila.

Koja u dvoru nebeskomu
Sad kraljica rajska živa
I u pristolju svijetlom svomu
Vrhu svjeh se uzvisiva.

Da bi u prvom svijeta ishodu
Ljudski narod pogubila,
Zla je napas (kô znaš zgodu)
Grdu sliku ostavila.

Tere zmije pod prilikom
Skrovena je dočim bila,
Himbenijem je tad jezikom
Prvu Majku privarila.

Kâ nesvjesna zabranjenu
Jabuku je s tabra ubrala,
Smiona, jestit pripravljenu,
Za izgled slijedit Drugu dala.

S toga oda zla šteta* teče,
Roditelja grijeh se ima,
Od početka, kad isteče,
Vođen: vas ga narod prima.

* U rukopisu stoji: *šeta*.

Tim dobitnik đavo kleti,
Tako potom stvoreni su,
Svjuh pod jaram svoj prokleti
Stavlja, i uzim vezani su.

Ali Čačko Svemogući
Hoteć sina zgar poslati,
Ki svom smrti plaćajući,
Krivinu taku da zaplati.

U utrobi Djevičinoj
On htje umrlu put uzeti,
I po Majci neockvrnjenoj
Bit porođen na ovom svijeti.

Tot bje Višnji podložio
Običajnijem zakonima,
I hudobske dopustio
Da verige nje vrat ima?

Đavla prvo službenica,
(Tkogod svijesti bude imati)
Zatijem Božija Porodica,
To bi mogo vjerovati?

Svemogući on mogaše
Svoju Majku odabrati,
Tako mu se pristojaše
Da je bude učuvati.

Tim, pristojno što bi njemu,
To ispunit hotio je,
Pripravedan vazda u svemu
Tot hoteći, odabro je.

Još u prvom času svoga
Nju života uzdržo je,
Neockvrnjenu i od svakoga
Grijeha sjene sačuvo je.

Zatijem djavla sakrivena
Poče u zmij prikarati
Veleć: Hudi, pripravljena
Pokora se tebi dati.

Kravinom se podičiti

Ženskom išteš? Glavu голу
Ona će ti primečiti
I pritisnut tikvu oholu.

Vječni Čačko ono što je
Prvo u doba zaprijetio,
Sve izvrsno on tako je
Pak podpuno izvršio.

U utrobi put onada
Kad bijaše uređena,
I Djevice slavne tada
U njoj duša jur stvorena.

Nepoznana buduć njemu
Vrag vidje se pristupati,
Kô je običaj svoja u temu,
Verigam je zavezati.

Otisnu ga; i uzdržeci
Smiona, Čačko usilova,
Zmije priliku ne hoteći
Da uzeti bude iznova.

I mladahnijem nožicama
Strašno 'e čelo podložio,
S ponositijem nje prijetnjami
Grdu tikvu prikućio.

Ter nožicam mekahnime
On je snagu priložio,
Višnju jakos u toj vrime
I hrabrenstvo uzmožio.

Jadovito on režući
I paklenom bjesti stega,
A Djevica, upirući
Stavnom nogom, plesat njega.

Čim stučena glava u temu,
Moždani, er ga satrla je,
Prosuše se niz vrat njemu,
Djavla i k paklu stjerala je.

Svemogući nami ureda
Dobitnica kaže s nebi,

I otkriva da unaprijeda
Božja majka bit će u sebi.

I zapovijed htje u temu
Andjoskijem četam dati,
Za kraljicu da je u svemu
Budu častit i spoznati.

Mi nebesku cesaricu
U radosti uživamo,
Snižni Majku i Djevicu
Za kraljicu spoznavamo.

Tim počesmo u radosti,
Mi od doba još onoga,
Dan tolike čestitosti,
Svetkujući, slavit stoga.

I prijašnje slave take
Obični smo prikazati,
Proz načine svakojake
U veselju ponavljati.

Jasnijem zvijezdam okrunjena,
Mjesec složen pod nogami,
Žarkijem suncem obkružena,
Nje su očito dike nami.

Zvijezde kažu čim je njima
Oko čela nadarena,
Da nebeskijem krepostima
Djevica je urešena.

Neockvrnjena ona u sebi,
Pleše mjesec, vazda stavna,
Kî s promjenam kaže s nebi
Sebe istoga za nestavna.

Sunca svjetlos neizmerena
Da na nebu prikaziva,
Slavom Majka božanstvena
Nada svjem se uzvisiva.

Nu se običaj taka ima
Da sve lijeta vrh visina,
Zatvorenijem nebesima

Slavi se ova svetkovina.

S otvorenijem, ali ovako,
Sad se vratim prikaziva,
Da ti budeš gledat tako,
Isti Čačko naređiva.

Ter da svaka rastvoriti
Budeš s pjesnim, hoće ureda,
I prostrano razglasiti
Po svem svijetu zapovijeda.

Rajski mladić, ko toj reče,
Put zvijezda se uzvisiva,
Hrlo leteć, tuj dotječe
I s družbom se sjedinjiva.

Slava i sva družba sveta
Rajski u dvor se sakrivaju,
I nebeska vrata opeta
U temu se zatvoraju.

U čas jedan svjetlos prođe,
Tmine se opet povraćaju,
Sa svjeh strana tamnos dođe,
Nebo i zemlju prikrivaju.

Ražižem se ja opeta,
Naduta su usta moja,
Po prsima mene sreta
Njeki dihaj bez pokoja.

U me oganj svud gorući
Po svjeh žilah uljezo je,
Tim moždani, uzvirući
Vrela, u mojoj glavi stoje.

S pohlepom je desna moja
Lako pero uhitila,
Da bi po svoj zemlji, koja
Slijediše, ova razglasila:

Same sobom pjesni ishode,
Sve potanko znat davaju,
Vječna ljeta one vode
Pokli življet vijek imaju.

Vjeru uvodi isti sveti
Ćačko nebom kī kraljuje,
On je u srca i pameti
U duboko usađuje.

Djevica bez grijeha začeta, rkp., R 7192, NSK u Zagrebu